

Bagà als fons documentals de l'arxiu del Servei del Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació de Barcelona

Els fons de l'arxiu del Servei de Patrimoni Arquitectònic Local (SPAL) de la Diputació de Barcelona són el resultat de la custòdia de la documentació que s'ha anat creant al llarg del temps, fruit de la tasca restauradora del servei que va ser creat el 1914 amb el nom de Servei de Catalogació i Conservació de Monuments, del qual fou el primer director l'arquitecte Jeroni Martorell i Terrats (1876-1951).



1. Plaça de l'Almirall Galceran de Pinós (antiga Plaza Real)

Segles XIV-XVII

Impressió fotomecànica

10,5 x 11,5 cm

1903

Publicat a "La Il·lustració Catalana", Any I, núm.7, 1903.

Juli Soler i Santaló (1865-1914)

Enginyer de professió, Juli Soler i Santaló va ser alhora un destacat excursionista, pirineista expert i pioner de l'excursionisme d'alta muntanya. La seva activitat esportiva es va dur a terme bàsicament com a membre del Centre Excursionista de Catalunya, on col·laborava activament, i ofería sovint conferències de gran ressò. Són d'especial interès les seves excursions d'exploració a la Vall d'Aran, que va recórrer metòdicament i sobre la que va publicar una guia monogràfica molt completa que encara avui és de referència.

Paral·lelament va desenvolupar una activitat intensa com a fotògraf, registrant amb una notable i reconeguda qualitat tècnica tot allò d'interessant que el camí li oferia. La seva obra fotogràfica es va editar en nombroses publicacions de l'època i també es troben sèries de postals reproduint negatius de l'autor. La part més significativa del seu fons es conserva a l'arxiu fotogràfic del CEC, tot i que a l'arxiu de l'SPAL es conserven algunes postals en fototípia i còpies fotogràfiques d'originals d'època, especialment de pobles i llogar-



2. Plaça de l'Almirall Galceran de Pinós (antiga Plaza Real)

Segles XIV-XVII

Autor: Juli Soler Santaló

Fototípia

13,8 x 8,8 cm (mida postal)

c. 1910

ANVERS: (24- BERGADÀ - BAGÀ. PLASSA). CLIXÉ JULI SOLER)

REVERS: Segell de l'Associació Protectora de la Llengua Catalana (UNION POSTAL UNIVERSAL-TARGETA POSTAL - ELS BENEFICIS QUE S'OBTINGUEREN AB LA VENTA D'AQUESTES POSTALS SE DESTINARÁN Á FOMENTAR Y SOSTENIR ESCOLES CATALANES) (FOTA SAMSOT Y MISSE GERNS BARNÀ) (al peu)

rets de muntanya i de la Vall d'Aran. En el cas de les còpies fotogràfiques es tracta de positius al gelatinobromur de plata de revelat directe.

Joan Vidal i Ventosa (1880-1966)

Pintor, escultor i pirogravador format a l'escola de Llotja, va ser, en els seus anys més joves, participant assidu de les tertúlies dels Quatre Gats i amics dels grans artistes de l'època que s'hi reunien. Cap al tombant de segle, quan el mític local del carrer Montsió ja entreveia el final del seu protagonisme, un grup significatiu d'aquell grup d'amics artistes i intel·lectuals va començar a reunir-se en un nou espai, anomenat *El Guayaba*, un petit pis alt de la plaça de l'Oli de Barcelona que Joan Vidal i Ventosa tenia llogat, on va establir taller i s'hi reunia amb els seus companys Manolo

Hugué, Eugeni d'Ors, Pere Ynglada, Josep M. Folch i Torres, o el mateix Picasso, de qui se'n coneix una fotografia acompanyat de Fernand Olivier, la seva amant, i l'escriptor Ramon Raventós, feta pel propi Joan Vidal en el local.

Gràcies a la seva expertesa en la tècnica fotogràfica, el maig de 1920, a instàncies de la Junta de Museus de Barcelona, va entrar a formar part dels serveis tècnics dels Museus d'Art de Barcelona com a fotògraf. Vidal, però, ja hi havia col·laborat anteriorment; el 1918 havia estat contractat per la Junta de Museus pel treball ingent de reproduir les obres d'art que s'hi conserven, a fi de fer-ne el catàleg.

Una de les tasques més representatives que va dur a terme en el sí del Museu va ser el seguiment fotogràfic de l'arrencament de les pintures romàniques de les valls de Boí, la primavera de 1920.

L'SPAL custodia una part de la producció de Joan Vidal i Ventosa com a fotògraf, la qual va ingressar a l'arxiu a través de diverses adquisicions i donacions de l'autor, i que constitueix el Fons Vidal i Ventosa. Les còpies són de al gelatinobromur de plata de revelat químic, i els negatius són al gelatinobromur de plata sobre vidre, predominant el format 13 x 18 cm.



3. Vista parcial de la població.

En primer terme, la fàbrica de l'Escriu (antic molí bataner), i a l'esquerra, la Central Baganense (antic molí fariner). Al fons, l'església de Sant Esteve de Bagà. Autor: Joan Vidal i Ventosa. Còpia d'època a la gelatina de plata 6,2 x 8,6 cm. Sense data, c.1925-1930

4. Pont sobre el riu Bastareny.

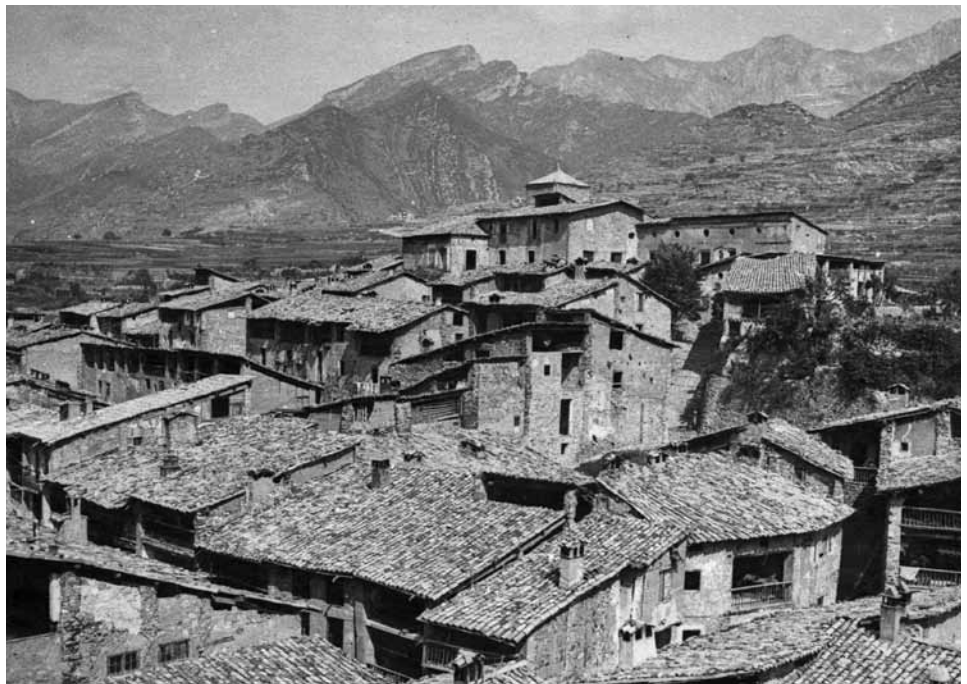
Pont de la vila. Segles XIV-XVI. Autor: Joan Vidal i Ventosa. Còpia d'època a la gelatina de plata 16,5 x 22,8 cm. Sense data, c.1925-1930



Jaume Ribera Llopis (1878-1948)

Fotògraf professional amb estudi a Barcelona, va dedicar una bona part de la seva activitat a la fotografia del patrimoni artístic i arquitectònic català. Va treballar per l'Ajuntament de Barcelona i per la Secció Gràfica de l'Arxiu Històric de l'Ajuntament de Barcelona (actual AF, Arxiu Fotogràfic de Barcelona) on juntament amb Adolf Mas, Joan Vidal i Ventosa i Narcís Cuyàs Pàrrera, contribuï a la creació del "Repertori de reproduccions fotogràfiques d'objectes de la ciutat de valor artístic" entre 1923 i 1930.

De la mateixa manera que els seus companys fotògrafs que hem citat, va fer també importants aportacions als fons de l'arxiu del llavors Servei de Catalogació i Conservació de Monuments, de les quals es conserven nombroses factures amb un ventall cronològic que s'inicia el 1918 i s'allarga fins el 1941. Les còpies són de gelatinobromur de plata, de revelat químic, i els negatius són de al gelatinobromur de plata sobre vidre, de 13x18 cm.



5. Vista general de la població

Al fons, Palau dels Pinós; al centre, amb eixida, l'edifici de la Presó.

Autor: Jaume Ribera Llopis

Còpia d'època a la gelatina de plata

14,7 x 12,5 cm

1925



6. Vista parcial de la població

Placeta d'entrada a la Clota (o del "Dondo"), amb la caseta de l'escorxador (desapareguda) a primer terme.

Autor: Jaume Ribera Llopis

Còpia d'època a la gelatina de plata

12,5 x 15 cm

1928



7. Vista parcial de la població

Placeta d'entrada a la Clota, amb la font adossada a l'escorxador. A l'esquerra, Cal Metge (desaparegut).

Autor: Jaume Ribera Llopis

Còpia d'època a la gelatina de plata

12,5 x 15 cm

1928

Antoni Gallardo i Garriga (1888-1942)

Enginyer llicenciat des de 1913, va treballar professionalment a la companyia Catalana de Gas i a *Riegos y Fuerzas del Ebro*. Paral·lelament, però, Antoni Gallardo va desenvolupar diverses ocupacions amb intensitat, especialment la música, els esports i la història i la arqueologia, sobre les quals va arribar a publicar nombrosos articles i alguns llibres. Associat al Centre Excursionista de Catalunya des de ben jove, hi va desplegar una gran activitat de la que en va



8. Sota els porxos de la plaça Almira Galceran de Pinós

Porxos de Cal Solanell. S. XIV
Autor: Antoni Gallardo i Garriga
Negatiu estereoscopi de vidre a la gelatina de plata
6 x 13 cm
c. 1930



9. A l'esquerra, castell de Faia, al terme municipal de Gisclareny

A la dreta, vista general de la torre i el portal de la Portella, i antiga muralla, Bagà
Autor: Antoni Gallardo i Garriga
Negatiu de vidre a la gelatina de plata
6 x 13 cm
c. 1930

deixar constància en conferències i articles divulgats en el butlletí del Centre. El 1921 es va casar amb Roser Matheu i Sadó, escriptora notable, especialment de poesia, i guanyadora el 1932 de la Flor Natural dels Jocs Florals de Barcelona. Van tenir dos fills, Joan Maria i Montserrat.

La fotografia va estar sempre present entre les aficions de Gallardo, que va generar un arxiu força important relacionat sobretot amb els seus viatges i excursions. El 1967 la seva vídua, Roser Matheu, va oferir al Servei un fons de 5.000 negatius, que es van adquirir atès el seu rellevant interès iconogràfic. També hi ha diapositives, en menor mesura, còpies positives d'època. Possiblement provinents de donacions anteriors del propi autor, el qual havia estat en relació amb Jeroni Martorell, el cap del Servei, a través de la seva dedicació investigadora sobre el patrimoni català i també a través del Centre Excursionista de Catalunya.

A més de les còpies positives que hem esmentat, el fons està constituït per negatius estereoscòpics de 6x13 cm al gelatinobromur sobre vidre i, en menys mesura, negatius plàstics de nitrats de 6x9 cm.



10. Vista general de la torre i el portal de la Portella, i antiga muralla, Bagà

Autor: Antoni Gallardo i Garriga
Negatiu de vidre a la gelatina de plata
6 x 13 cm (mitja placa)
c. 1930



11. Vista general de la torre i portal de La Portella
 Segle XIV
 Autor desconegut
 Edicions Rosell (tarja postal)
 Còpia d'època a la gelatina de plata
 14,5 x 10 cm
 c. 1945

Joan Francés Estorch (7 de març de 1926/16 de juliol de 2007)

Fotògraf de plantilla del Servei de Catalogació i Conservació de Monuments des de l'1 de desembre de 1962 fins a la seva jubilació, el 7 de març de 1991. Joan Francés era nebot de dos fotògrafs prou reconeguts en l'àmbit dels museus i del patrimoni, Joan i Pere Estorch Salamó. Probablement gràcies a la influència dels oncles, Joan Francés es va iniciar de ben jove en la fotografia de la mà de la família Cuyàs, Narcís Cuyàs Perera, el pare i iniciador d'una saga juntament amb els fills Enric i Narcís Cuyàs Prat. Hi va treballar entre el juny de 1946 i el setembre de 1952.

La seva relació laboral amb l'administració pública s'inicià l'abril de 1951, i fins el 30 de setembre de 1962 va ser fotògraf adscrit al gabinet de microfilm de l'Arxiu de la Corona d'Aragó. A partir de l'1 de desembre



12. Vista exterior de l'església parroquial de Sant Esteve
 Autor: Joan Francés Estorch
 Negatiu d'acetat a la gelatina de plata
 6x6 cm
 9/11/1966

del mateix any va ser transferit al Servei de Monuments, en jubilar-se el seu oncle Joan Estorch, que ocupava la plaça fins aquell moment. Fonamentalment, la seva feina es va orientar al registre de les obres de restauració que es portaven a terme, així com el catàleg monumental que s'elaborava i que formava part de les comeses del Servei.

Paral·lelament, va participar en altres projectes fotogràfics. Entre ells cal destacar la seva implicació en la creació de l'arxiu fotogràfic de Joan Amades, des de finals dels anys 1940 i la dècada de 1950. També va ser continuador de la tasca del seu oncle Pere amb el servei de reproduccions de la Biblioteca de Catalunya i a l'arxiu fotogràfic de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona. Durant aquets anys va col·laborar amb diversos museus oer a la reproducció dels seus fons, entre ells el Museu Marés i el Museu de Granollers.



13. Església parroquial de Sant Esteve. Interior, absis. Obres de neteja i desmuntatge de l'altar.

Autor: Joan Francés Estorch
Negatiu d'acetat a la gelatina de plata
6x6 cm
5/02/1969



14. Església parroquial de Sant Esteve. Capitells de la portalada principal

Segle XIV
Autor: Joan Francés Estorch
Negatiu d'acetat a la gelatina de plata
6 x 6 cm
10/1975



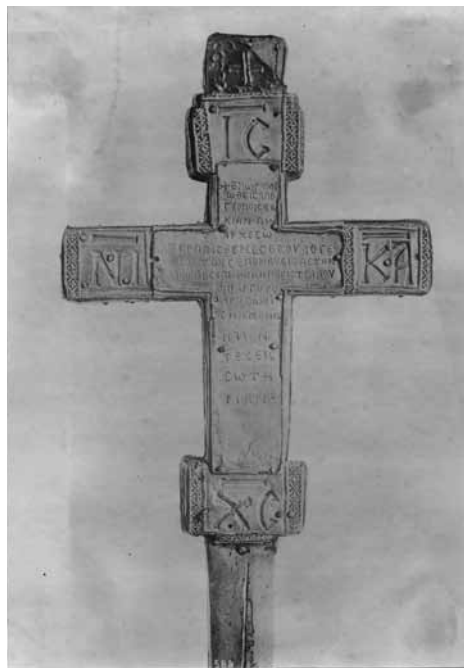
15. Església parroquial de Sant Esteve. Interior de la nau des del presbiteri

Autor: Joan Francés Estorch
Negatiu d'acetat a la gelatina de plata
6 x 6 cm
16/01/1975

L'apartat temàtic

L'Arxiu Fotogràfic de l'SPAL compren, des de l'any 1915, dues grans àrees que classifiquen les imatges en *Localitats* i *Matèries*. La primera està agrupada seguint l'ordenació alfabètica de municipis, i conté imatges de les poblacions i dels seus monuments arquitectònics, mentre que la temàtica de Matèries, ho fa en grans blocs que comprenen les diferents arts aplicades: escultura, pintura, orfebreria, teixits,...ordenats en criteri cronològic. Aquesta classificació va néixer amb l'objectiu de constituir l'inventari artístic del país i facilitar l'estudi de la història de l'art.

Actualment s'està treballant per poder posar a l'abast aquesta valuosa informació a través de la consulta informatitzada.



Josep Colominas Roca (1884-1959)

Va ser membre del Servei d'investigacions Arqueològiques de l'Institut d'Estudis Catalans, servei germà del de Catalogació i Conservació de Monuments en els seus inicis, i un dels creadors de l'anomenada Escola Catalana d'Arqueologia. Entre 1934 i 1959 va ocupar el càrrec de conservador del Museu Arqueològic de Catalunya.

16. Església parroquial de Sant Esteve. Creu bizantina (revers)

Segles XI i XII

Autor: Josep Colominas

Fons: Emili Llatas (donatiu)

Còpia d'època a la gelatina de plata de revelat directe (per insolació)

c. 1900

Classificació temàtica: Orfebreria/Creus/ S.XI-XIII

Emili Llatas Agustí (18...- 1911)

Arquitecte (títol del 1900), professor de l'Escola d'Arquitectura de Barcelona i tècnic de les oficines d'Urbanització i Obres de l'Ajuntament de Barcelona i de la Secció de Parcs i Jardins. Va ser membre del Centre Excursionista de Catalunya, on va participar activament en la Junta i va promoure la creació de les seccions d'Arquitectura i de Fotografia. D'aquesta última en va ser president; en aquesta etapa va donar un impuls important a les col·leccions i a la seva catalogació, a més de convocar exposicions que havien d'ajudar a ampliar els fons del centre.

A l'Arxiu Documental de l'SPAL conservem part de la seva obra com a fotògraf, a més d'una col·lecció de positius d'altres autors que van ingressar a l'arxiu com a donatiu, directament cedits per Llatas al llavors Servei de Catalogació i Conservació de Monuments, els quals integren el Fons Emili Llatas i Agustí.

Les fotografies de Llatas que es custodien al Servei tenen sempre un caire documental envers el patrimoni arquitectònic de Catalunya, i en algunes s'hi entreveu l'esperit de descobriment i investigació que sovint suscitaven les iniciatives excursionistes en què participava. En una d'elles,



17. Església parroquial de Sant Esteve. Absis central amb altar major de l'església.

Dècada de 1750. Atribuïda al taller dels germans Francesc i Carles Morató Brugarolas.

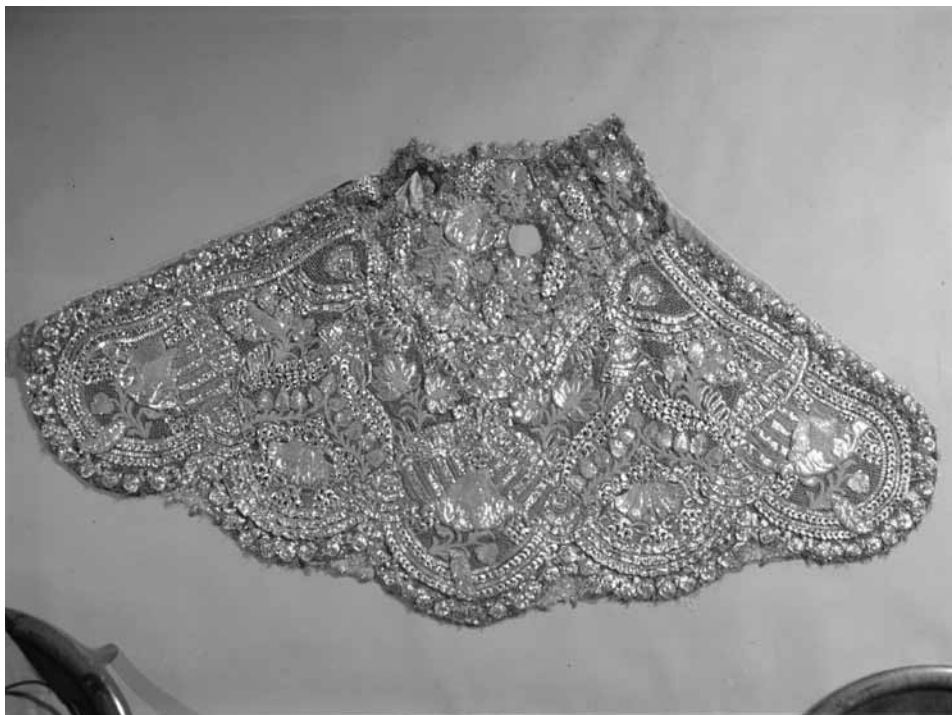
Autor: Joan Francesc Estorch

Negatiu acetat a la gelatina de plata

6 x 6 cm

9/11/1966

Classificació temàtica: Escultura/ Altars/ Talla/ S. XVI-XVIII



18. Església parroquia Ide Bagà. Capa pluvial ornamentada.

Probablement, segle XVI

Autor: Joan Francesc Estorch

Negatiu acetat a la gelatina, Ektachrome (pel·lícula reversible o diapositiva)

9 x 12 cm

9/11/1966

Classificació temàtica: Teixits/ Capes pluvials



19. Església parroquial de Bagà. Taula d'altar

Aquesta taula prové del Santuari de Paller. 1781.

Josep Pujol, escultor de Folgueroles.

Autor: Joan Francesc Estorch

Negatiu acetat a la gelatina, Kodacolor II

35 mm

16/01/1975

Classificació temàtica: Escultura/ Altars/ Talla/ S. XVI-XVIII

en una visita al monestir de Breda datada el 1907, hi apareix el que més tard seria cap de Serveis de Monuments, Jeroni Martorell (de qui era amic i company d'estudis), prenent notes.

La majoria de positius del Fons Emili LLatas són còpies a la gelatina de revelat directe, i també conservem alguna cianotípia. Tots els negatius són al gelatinobromur sobre placa de vidre, i la mida predominant és 13 x 18 cm.

**Maria Antònia Carrasco Martí
i Montserrat Baldomà Soto**